

Received: 25.03.2022
Accepted: 29.03.2022
Published: 31.03.2022

Roczniki Administracji i Prawa
Annuals of The Administration and Law
2022, XX, z. 1: s. 127-141
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0015.9088
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Aleksandra Wentkowska*
Nr ORCID: 0000-0001-7631-2615

W OBRONIE PRAW OBYWATELI UKRAINY.
DZIAŁANIA RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
W PIERWSZYM MIESIĄCU NAPAŚCI ROSJI
NA UKRAINĘ, 24.02-24.03.2022

IN DEFENSE OF THE RIGHTS OF UKRAINIAN CITI-
ZENS. ACTIONS OF THE COMMISSIONER HUMAN
RIGHTS IN THE FIRST MONTH OF RUSSIA'S ATTACK
ON UKRAINE, 24.02-24.03.2022

Streszczenie: Atak w dniu 24 lutego 2022 roku na suwerenne państwo ukraińskie niewątpliwie stanowi naruszenie art. 1 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych o prawie do samostanowienia. Z mocy tego prawa narody same decydują o swoim statusie politycznym oraz same wybierają formę i kierunek rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Użycie zbrojnej siły nieuchronnie prowadzi do naruszenia podstawowych praw człowieka, w tym prawa do życia i godności istoty ludzkiej. Rzecznik Praw Obywatelskich realizuje swoje zadania w zakresie wsparcia osób poszukujących w Polsce schronienia przed wojną. Pierwszy miesiąc konfliktu zbrojnego był znamienny w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb osób, które niejednokrotnie nawet bez rzeczy osobistych uciekały z okupowanych i ostrzeliwanych terytoriów Ukrainy. Zarówno wnioski indywidualne, jak i wystąpienia generalne zawierały prośby o pomoc w realizacji podstawowych potrzeb, jak wyżywienie, zakwaterowanie, pomoc medyczna, wsparcie finansowe, czy w dalszej kolejności znalezienie pracy czy szkoły.

Słowa kluczowe: uchodźcy, Ukraina, prawa obywatelskie, Rzecznik Praw Obywatelskich

---

* dr hab., prof. UŚ; Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Prawa i Administracji. Źródła finansowania publikacji: Wyższa Szkoła Humanitas; e-mail: aleksandra.wentkowska@us.edu.pl

Summary: The attack on February 24, 2022 on the sovereign Ukrainian state undoubtedly violates Art. 1 clause 1 of the International Covenant on Civil and Political Rights on the right to self-determination. By virtue of this law, nations themselves decide about their political status, and they themselves choose the form and direction of economic, social and cultural development. The use of armed force inevitably leads to a violation of fundamental human rights, including the right to life and human dignity. The Commissioner Human Rights carries out his tasks in the field of supporting people seeking refuge in Poland from the war. The first month of the armed conflict was significant in terms of securing the basic needs of people who often fled the occupied and shelled territories of Ukraine even without personal belongings. Both individual and general applications included requests for help in meeting basic needs, such as food, accommodation, medical assistance, financial support, and then finding a job or school.

Keywords: immigrants, refugee, Ukraine, civil rights, Ombudsman

„Myślę, że będę wyrazicielem postawy wielu osób, jeśli podkreślę, że – niezależnie od pryncypialnych działań urzędu – deklarujemy również nasze osobiste zaangażowanie i sprzeciw wobec agresji na bliskie nam sąsiedzkie społeczeństwo. Prawo do życia i godności to najwyższe dla nas wartości, nie dzielą ich granice. W tym sensie dzisiaj wszyscy jesteśmy Ukraińcami”¹. Tymi słowami Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do komisarzy ds. praw człowieka parlamentu ukraińskiego Ludmiły Denisowej oraz wszystkich obywateli ukraińskich, deklarując pełną współpracę obydwu urzędów w obliczu rosnących zagrożeń oraz wszelką pomoc.

Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich, poza prawami własnych obywateli, zajmuje się ochroną praw osób migrujących. Wynika to bezpośrednio z Konstytucji RP², co oznacza, że każdy, kto znajdzie się na terytorium Polski, może liczyć na ochronę w ramach obowiązującego prawa i międzynarodowych konwencji. „Konstytucja w całości swych postanowień daje wyraz pewnemu obiektywnemu systemowi wartości, którego urzeczywistnianiu służyć powinien proces interpretacji i stosowania poszczególnych przepisów konstytucyjnych. Dla określenia tego systemu wartości centralną rolę odgrywają postanowienia o prawach i wolnościach jednostki, usytuowane przede wszystkim w rozdziale II konstytucji. Wśród tych postanowień centralne z kolei miejsce zajmuje zasada przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka”³ Pojęcie „każdy” nie odnosi się zatem jedynie do „człowieka i obywatela”, lecz chroni wolności i prawa z rozdz. II. Zatem sformułowanie „każdy” należy rozumieć tak jak w przypadku art. 79 ust. 1 – jako każdy

¹ W obronie praw obywateli Ukrainy. Oświadczenie Rzecznika Praw Obywatelskich. 22.02.2022, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-ukraina-oswiadczenie-Marcin-Wiacek-w-obronie-praw-jej-obywateli>.

² Art. 80 Konstytucji RP. Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

³ Wyrok z 23 marca 1999 r., K 2/98, OTK 1999, nr 3, poz. 38.

podmiot, który może dowieść, że jego wolności lub prawa zostały naruszone (osoba fizyczna, lecz także np. spółka, spółdzielnia, stowarzyszenie)⁴.

Atak w dniu 24 lutego 2022 roku na suwerenne państwo ukraińskie niewątpliwie stanowi naruszenie art. 1 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych o prawie do samostanowienia. Z mocy tego prawa narody same decydują o swoim statusie politycznym oraz same wybierają formę i kierunek rozwoju gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Użycie zbrojnej siły nieuchronnie prowadzi do naruszenia podstawowych praw człowieka, w tym prawa do życia i godności istoty ludzkiej.

W zakresie zainteresowania niniejszego opracowania pozostają wszelkie aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich, w zakresie jego kompetencji, wynikające z ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁵, związane z konfliktem na Ukrainie, które znalazły bezpośredni oddźwięk na terytorium Polski. Dotyczy to zarówno bezpośrednich wizytacji rzecznika i jego zastępców wraz z przedstawicielami poszczególnych zespołów na przejściach granicznych czy w punktach recepcyjnych, składanych oświadczeń, wystąpień generalnych do organów centralnych, czy wreszcie wpływających w znacznych ilościach wniosków indywidualnych.

SPOTKANIA I WIZYTACJE

Już 25 lutego 2022 r. podczas wizyty w Biurze RPO niemieckiej minister stanu ds. europejskich i klimatu Anny Lührmann rozmawiano o możliwości niesienia pomocy uchodźcom oraz możliwości działania niemieckiego Czerwonego Krzyża w Ukrainie⁶.

W kolejnych dniach 25–27 lutego 2022 r. zastępczyni rzecznika praw obywatelskich Hanna Machińska wraz ze współpracownikami na granicy polsko-ukraińskiej odwiedziła przejścia graniczne w Medyce, Przemysłu (przejście kolejowe), Korczowej, Hrebennem i Budomierzu, a także powołane przez wojewodów Podkarpackiego i Lubelskiego punkty recepcyjne w Medyce, Korczowej i Lubiczy Królewskiej, w których osobom przybywającym z Ukrainy udzielana jest pomoc humanitarna. Na każdym przejściu granicznym i w każdym odwiedzionym punkcie recepcyjnym rozmawiano też z osobami, które w tragicznych okolicznościach opuściły Ukrainę i po trwającej często kilka dni podróży i oczekiwaniu w kolejkach przed przejściami granicznymi dotarły bezpiecznie do Polski. Przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich pozytywnie ocenili zaangażowanie i pracę funkcjonariuszek i funkcjonariuszy Straży Granicznej i Służby

⁴ Art. 208 Konstytucji RP, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016; zob. więcej: S. Trociuk, *Komentarz do ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich*, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2014; A. Zieliński, *Rola rzecznika Praw Obywatelskich w realizacji przepisów konstytucji*, [w:] *Konstytucja i władza we współczesnym świecie. Doktryna – prawo – praktyka*, red. M. Kruk, J. Trzeciński, J. Wawrzyniak, Warszawa 2002.

⁵ Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2020).

⁶ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/wizyta-rpo-niemcy-anna-luhrmann>.

Celnej. Dzięki temu zaangażowaniu i istotnemu uproszczeniu procedur odprawy granicznej ruch na przejściach granicznych po polskiej stronie granicy jest płynny, mimo dwudziestokilometrowych kolejek samochodów i tysięcy osób podróżujących pieszo, oczekujących na przekroczenie granicy z Polską⁷. Warto zaznaczyć, że w celu ułatwienia przekraczania granicy wszystkie wizytowane przejścia zostały otwarte dla obsługi ruchu pieszego. Oceniając sytuację na przejściach granicznych przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich dostrzegli pewne obszary w działalności służb granicznych, które wymagają pilnej poprawy lub usprawnienia. W Medyce uwagę wizytujących zwróciła w szczególności sytuacja uciekających przed wojną cudzoziemców – kobiet, mężczyzn i dzieci – posiadających inne niż ukraińskie obywatelstwo, którzy mieszkali, studiowali i pracowali w Ukrainie. Sytuacja tej grupy osób była wyjaśniana przez Rzecznika Praw Obywatelskich, także podczas kolejnych wizytacji na granicy. Istotnym problemem okazał się też brak dostępu do informacji o warunkach wjazdu do Polski⁸.

W następnych dniach 28 lutego – 4 marca 2022 r. przedstawiciele Biura RPO przeprowadzili wizytacje placówek Straży Granicznej zlokalizowanych na terenie województwa podkarpackiego oraz lubelskiego, których celem było sprawdzenie warunków panujących w miejscach, w których przebywają cudzoziemcy przybywający do Polski w związku z wojną trwającą na terenie Ukrainy. Przedstawiciele RPO przeprowadzili monitoring na przejściach granicznych w Krościenku, Korczowej, Budomierzu oraz Hrebennem, w placówkach Straży Granicznej w Sanoku oraz w Przemyślu, w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych SG w Sanoku, Krościenku oraz Budomierzu, jak również w punktach recepcyjnych dla cudzoziemców zlokalizowanych w Łodyni, Równi, Korczowej oraz na dworcu kolejowym w Przemyślu. Sytuacja na przejściach granicznych odwiedzonych przez przedstawicieli Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oceniona została pozytywnie. Istotne jest, że jednostki Straży Granicznej, które swoją właściwością obejmują przejścia zlokalizowane przy granicy z Ukrainą, otrzymały wsparcie osobowe z innych placówek w całym kraju. Przedstawiciele RPO za niezbędne uznali wprowadzenie rejestru osób poddawanych dodatkowej weryfikacji w placówkach drugiej linii kontroli, który będzie zawierał poza danymi osobowymi oraz narodowością także datę i godzinę przyjęcia, jak również datę i godzinę opuszczenia placówki. Pozostając pod olbrzymim wrażeniem zaangażowania służb oraz wolontariuszy w pomoc niesioną cudzoziemcom na przejściach granicznych oraz w punktach recepcyjnych, przedstawiciele RPO podkreślają potrzebę ciągłego poszerzania bazy takich osób, by te, które obecnie świadczą taką pomoc, mogły odpocząć i nabrać sił do dalszej pracy⁹.

⁷ Przez niektóre przejścia w ciągu godziny przechodziło od 700 do 900 osób (Medyka). Liczby te sięgają tysięcy na poszczególnych przejściach.

⁸ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/RPO-Ukraina-wizyty-przedstawicieli-brpo-na-granicy>.

⁹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-sg-podkarpackie-lubelskie-ukraina-uchodzczy-pomoc>.

6 marca główny koordynator ds. współpracy naukowej w Biurze RPO Maciej Grześkowiak udał się na polsko-ukraińskie przejście graniczne w Hrebennem. Powitał on w Polsce ewakuowaną z Kijowa przedstawicielkę organizacji partnerskiej wraz z rodziną, której biuro Rzecznika pomaga w pierwszych dniach pobytu w Polsce¹⁰.

10 i 11 marca 2022 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich odwiedzili przejścia graniczne na granicy polsko-ukraińskiej w Krościenku, Korczowej, Medyce i Zosinie, placówkę Straży Granicznej w Sanoku, gdzie do niedawna działał dodatkowy punkt kontroli granicznej II linii, oraz jeden z większych punktów recepcyjnych położonych w pobliżu granicy, mieszczący się w dawnym centrum handlowym „Hala Kijowska” w Korczowej. Na przejściach, które odwiedzili przedstawiciele Rzecznika, organizacja odpraw granicznych była wręcz wzorowa: kontrole paszportowe i celne odbywały się w sposób płynny, czas trwania kontroli I linii wynosił zwykle od jednej do kilku minut, na niektórych przejściach osoby po odprawie ukraińskiej podchodziły bezpośrednio do odprawy polskiej, na innych, większych, czas oczekiwania na odprawę nie przekraczał 30 minut. Podczas wcześniejszych wizyt zespołu Biura RPO na granicy duża liczba cudzoziemców, w zdecydowanej większości osób o innym niż ukraińskie obywatelstwie, które nie posiadały ważnych dokumentów tożsamości lub których dokumenty wzbudzały wątpliwości funkcjonariuszy SG, kierowane były do dodatkowej weryfikacji tożsamości. Podczas kolejnej wizyty, prawdopodobnie z powodu znaczącego spadku liczby obywateli innych państw niż Ukraina przekraczających granicę z Polską, kontrole II linii, jakkolwiek dalej są prowadzone, trwają zdecydowanie krócej, a podróżni oczekują w bardziej komfortowych warunkach na terenie przejść granicznych¹¹.

14 marca 2022 r. w Biurze RPO zastępczyni rzecznika praw obywatelskich Hanna Machińska spotkała się z pełnomocniczką rządu federalnego Niemiec ds. praw człowieka i pomocy humanitarnej Luise Amtsberg. Tematem spotkania była bieżąca sytuacja w związku z napływem osób uciekających przed wojną w Ukrainie. Poruszono także tematy systemowej pomocy obywatelom Ukrainy, którzy trafili do Unii Europejskiej, jak również możliwości niesienia pomocy humanitarnej w Ukrainie¹². W tym samym dniu pracownicy Biura RPO byli w Stalowej Woli, Przeworsku i Jarosławiu, gdzie spotykali się z przedstawicielami samorządu i osobami niosącymi pomoc Ukraińcom¹³.

15 marca 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich odwiedził ośrodki recepcyjne w Przemyślu oraz przejście graniczne w Medyce i rozmawiał z wolontariuszami, przedstawicielami samorządów terytorialnych oraz regionalnym dowództwem

¹⁰ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-wizyta-na-przejsciu-granicznym-w-hrebennem-ukraina>.

¹¹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/RPO-wizyty-przy-granicy-polsko-ukraina>.

¹² <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-machinska-spotkanie-niemcy-pelnomocniczka-praw-czlowieka-pomocy-humanitarnej>.

¹³ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-wizyta-przemysl-pomoc-obywatelom-ukrainy>.

Straży Granicznej. Wskazał, iż niezbędna jest intensyfikacja wysiłków koordynacyjnych władz publicznych oraz sprawne wdrożenie w życie przepisów specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy.

19 marca 2022 r. zastępczyni RPO Hanna Machińska odwiedziła przejście graniczne w Korczowej oraz punkt recepcyjny w Hali Kijowskiej w pobliżu tego przejścia. Udała się do Korczowej wraz z delegacją Europejskiej Sieci Krajowych Instytucji Praw Człowieka (ENNHRI). Celem wizyty było przekazanie materiałów (leków, wyposażenia medycznego, żywności) przedstawicielkom ukraińskiej Rzecznik Praw Obywatelskich (Pełnomocnik Rady Najwyższej do spraw Praw Człowieka)¹⁴.

OŚWIADCZENIA

Europejska Sieć Krajowych Instytucji Praw Człowieka (ENNHRI), której członkiem jest Rzecznik Praw Obywatelskich, wydała oświadczenie w sprawie zapewnienia poszanowania i ochrony prawa humanitarnego i praw człowieka w kontekście obecnej napaści zbrojnej na Ukrainę¹⁵. W oświadczeniu ENNHRI apeluje o natychmiastowe zaprzestanie zbrojnej napaści na Ukrainę przez Federację Rosyjską oraz wzywa rosyjski rząd do wdrożenia środków tymczasowych wydanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. Strasburski trybunał nakazał Rosji, aby powstrzymała się od ataków wojskowych na ludność i obiekty cywilne oraz inne specjalnie chronione obiekty, takie jak szkoły i szpitale, a także aby niezwłocznie zapewniła bezpieczeństwo placówkom medycznym, personelowi i pojazdom służb ratowniczych działającym na terytorium atakowanym lub obleganym przez wojska rosyjskie. Sieć zwraca uwagę na poważne straty wśród ludności cywilnej, przesiedlenia ludzi, zniszczenia infrastruktury i obiektów krytycznych. Konflikt doprowadził do pogorszenia ogólnej sytuacji humanitarnej i sytuacji w zakresie praw człowieka w Ukrainie. ENNHRI wyraża solidarność z Pełnomocnik ds. Praw Człowieka Rady Najwyższej Ukrainy i troskę o bezpieczeństwo jej, pracowników jej biura oraz wszystkich osób dotkniętych konfliktem. Sieć podejmuje działania na rzecz ułatwienia współpracy między europejskimi instytucjami zajmującymi się prawami człowieka oraz międzynarodowymi partnerami w celu wsparcia sytuacji w zakresie praw człowieka w Ukrainie. W oświadczeniu wzywa również wszystkie państwa członkowskie Rady Europy do solidarności z Ukrainą, do zapewnienia pomocy humanitarnej i schronienia uchodźcom.

11 marca 2022 r. ombudsmeni czterech środkowoeuropejskich krajów wchodzących w skład Grupy Wyszehradzkiej – Polski, Czech, Słowacji i Węgier – wydali wspólne oświadczenie dotyczące sytuacji, jaka panuje w Ukrainie w związku z ro-

¹⁴ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/wizytacja-rpo-ennhri-polsko-ukrainska-granica>.

¹⁵ Oświadczenie ENNHRI w związku z napaścią zbrojną Rosji na Ukrainę, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/oswiadczenie-ennhri-ukraina>.

syjską agresją na ten kraj¹⁶. Ombudsmeni stanowczo potępiili rosyjski zbrojny atak na niepodległą Ukrainę, wskazując, iż działania rosyjskich sił zbrojnych stanowią w ich ocenie rażące naruszenie prawa międzynarodowego oraz atak na wartości demokratycznego, cywilizowanego świata. Ombudsmeni zgodnie wyrazili aprobatę wobec podjęcia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka środków tymczasowych zobowiązujących rosyjski rząd do powstrzymania się od ataków na ludność i cele cywilne, takie jak obiekty mieszkalne, pojazdy ratownicze czy szkoły i szpitale, oraz do natychmiastowego zapewnienia bezpieczeństwa infrastrukturze i personelowi medycznemu na terytorium atakowanym przez rosyjskie wojska. Jako przedstawiciele Grupy Wyszehradzkiej podkreślili, że ich kraje z wysokim prawdopodobieństwem przyjmą olbrzymią liczbę uchodźców z Ukrainy. W ocenie ombudsmanów zapewnienie tym osobom odpowiedniego wsparcia i opieki to ich prawny i moralny obowiązek.

WYSTĄPIENIA GENERALNE

Zbrojna agresja wojsk Federacji Rosyjskiej na niepodległą Ukrainę doprowadziła do dramatycznej sytuacji tysięcy osób szukających schronienia w Polsce. RPO poprosił wojewodów, aby w punktach recepcyjnych dostępne było odpowiednie wsparcie: prawne, psychologiczne i medyczne dla kobiet i dziewcząt, zwłaszcza z doświadczeniem przemocy¹⁷. Chodzi o zagwarantowanie, żeby przysługujące kobietom i dziewczętom prawa były skuteczne i efektywne, a nie jedynie teoretyczne i iluzoryczne. A w przypadku naruszenia ich praw – odpowiednia pomoc była zapewniona. RPO zaapelował, aby w podejmowanych działaniach pomocowych organy władzy publicznej, ich pracowniczki i pracownicy oraz wolontariusze i wolontariuszki zwracali szczególną uwagę na potencjalne ryzyko wystąpienia naruszeń praw i wolności kobiet i dziewcząt opuszczających Ukrainę.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił również uwagę minister rodziny i polityki społecznej na szczególne potrzeby i konieczność udzielania wsparcia osobom z niepełnosprawnościami, które przybywają do Polski po agresji Rosji przeciwko Ukrainie¹⁸. Według oficjalnych szacunków w Ukrainie przebywa 2,7 mln osób z niepełnosprawnością. Należy zakładać, że jakaś część przekroczyła lub ma zamiar przekroczyć granicę polsko-ukraińską. Osoby z niepełnosprawnościami napotykają bariery utrudniające im wyjazd, w tym problemy komunikacyjne. Współwystępowanie niepełnosprawności i innych cech – takich jak kolor skóry, religia, przynależność do określonej grupy społecznej lub wiek – potęgują wyzwania, z jakimi

¹⁶ Joint Statement of Ombudsmen of Visegrád 4 Countries on the Situation in Ukraine, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/ombudsmeni-grupy-wyszehradzkiej-oswiadczenie-ukraina>.

¹⁷ WG RPO do Wojewody Podkarpackiego z 04.03.2022, XI.518.8.2022.

¹⁸ WG RPO do MRPiS z 07.03.2022, XI.811.1.2022.

muszą się mierzyć w drodze do miejsca schronienia. O zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony osób z niepełnosprawnościami w związku z wojną zaapelowało Europejskie Forum Osób Niepełnosprawnych (European Disability Forum). Podkreślono, że w sytuacji kryzysowej osoby z niepełnosprawnościami stoją w obliczu nieproporcjonalnego ryzyka porzucenia, przemocy, śmierci oraz braku dostępu do bezpieczeństwa, pomocy i wsparcia w powrocie do zdrowia. Zwrócono uwagę, że kobiety z niepełnosprawnościami są bardziej narażone na przemoc seksualną, a dzieci z niepełnosprawnościami są bardziej narażone na wykorzystywanie i zaniedbanie. W ocenie RPO w ramach podejmowanych inicjatyw należy zatem rozważyć specjalne środki wsparcia dla osób ze szczególnymi potrzebami – w tym kobiet, dzieci, osób głuchych, niewidomych i głuchoniewidomych, z niepełnosprawnością psychospołeczną i intelektualną. Dlatego też niezbędne wydaje się dostosowanie punktów recepcyjnych oraz zagwarantowanie, że na granicy dostępne będą leki, sprzęt medyczny oraz ułatwiający poruszanie, w tym wózki, jak również uruchomienie infolinii w języku ukraińskim.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił Marszałkowi Senatu opinię do projektu ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa uchwalonej przez Sejm 9 marca 2022 r.¹⁹ Rzecznik z aprobatą zauważył, że zakres pomocy oferowany w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy jest zdecydowanie szerszy niż pomoc gwarantowana w przepisach ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, która określa m.in. tryb wdrażania unijnego mechanizmu ochrony czasowej. Zwrócił jednak uwagę na to, że zakres beneficjentów ustawy powinien być szerszy. W związku z tym RPO zaproponował m.in. rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do korzystania z pomocy oferowanej w analizowanej ustawie o bezpieczeństwowców i cudzoziemców o innym niż ukraińskie obywatelstwie, którzy są członkami rodzin obywateli Ukrainy innymi niż ich małżonkowie. Rzecznik również uwagę na zbyt ogólne upoważnienie dla ministra edukacji i nauki w zakresie dostępu do edukacji i szkolnictwa wyższego w Polsce; zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych i prawa lokatorów; czy też dopuszczalność przeznaczenia zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich na tymczasowe miejsca zakwaterowania dla osób opuszczających Ukrainę.

Od samego początku wojny w Ukrainie polskie organizacje pozarządowe (NGO) podejmowały wszelkie możliwe środki, aby zapewnić bezpośrednią pomoc humanitarną zarówno na granicy, w strefie działań wojennych, jak i w polskich miastach i wsiach. Działania tych organizacji zaczęły się, zanim pomoc uchodźcom została zinstytucjonalizowana. Natychmiast utworzyły one pierwsze punkty przyjęcia i informacji, zapewniły opiekę medyczną, pomoc psychologiczną, pomoc prawną, tłumaczenie, zakwaterowanie, opiekę nad dziećmi. Na bieżąco organizują logistykę pomocy w cza-

¹⁹ Wystąpienie RPO do Marszałka Sejmu z 10.03.2022, XI.543.104.2022.

sie wojny i dowożenia uchodźców ze wschodniej granicy UE do mieszkań w Polsce. Jednocześnie zapewniają podstawową pomoc, w tym żywność i odzież. W związku z tym organizacje pozarządowe zaapelowały do unijnych komisarzy, m. in. Ursuli von der Leyen, szefowej Komisji Europejskiej, aby podczas dystrybucji środków przeznaczonych przez UE na pomoc uchodźcom z Ukrainy uwzględnić także organizacje pozarządowe zaangażowane w udzielanie wsparcia. W związku z tym Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił ministrowi funduszy i polityki regionalnej stanowisko w tej sprawie²⁰, prosząc o jego uwzględnienie w toku negocjacji z Unią Europejską oraz w ramach prac legislacyjnych. Rzecznik w pełni podziela stanowisko organizacji pozarządowych, apelujących o zagwarantowanie wsparcia finansowego organizacjom pozarządowym zaangażowanym w pomoc dla Ukrainy. W opinii Rzecznika powinny one zostać uwzględnione jako beneficjenci pomocy unijnej na poziomie krajowym. Wprowadzone do polskiego prawa przepisy powinny pozwalać na uzyskanie wsparcia od chwili rozpoczęcia wojny w Ukrainie, tj. od 24 lutego 2022 r. – zgodnie z zasadą przyjętą w ustawie z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

W związku z rozporządzeniem MSWiA z 28 lutego 2022 r. w wybranych miejscowościach w strefie nadgranicznej, przyległej do granicy z Białorusią, wciąż obowiązują ograniczenia związane z czasowym zakazem przebywania na tym obszarze, przyjętym na podstawie znowelizowanej ustawy z 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej. Zakaz ten uniemożliwia w praktyce prowadzenie placówek hotelarskich oraz prywatnych pensjonatów i świadczenie usług noclegowych²¹. RPO zwrócił uwagę na szczególnie problematyczny charakter tych przepisów w obecnym kontekście wzmożonego ruchu migracyjnego w związku z agresją Rosji na Ukrainę, zwłaszcza na terenach wschodniej części Polski. Skala tego ruchu jest bez precedensu i wywołuje wiele trudności logistycznych związanych z potrzebą zapewnienia wszystkim uchodźcom tymczasowego schronienia i podstawowych potrzeb życiowych. Trudności te w praktyce w wielu miejscach przekraczają możliwości organizacyjne władz państwa. Rzecznik poprosił KG SG o rozważenie skierowania do komendantów placówek SG na obszarze objętym zakazem rekomendacji wskazujących na potrzebę wydania przez nich decyzji zezwalającej na przemieszczanie się przez osoby migrujące na wybranym obszarze w celu poszukiwania noclegu.

W kolejnej sprawie Rzecznik poprosił prezesa UOKiK o zbadanie praktyk sztucznego zawyżania cen za usługi na rzecz konsumentów, zwłaszcza przewożowe, hotelarskie, gastronomiczne i wymiany walut w województwach graniczących z Ukrainą²². Miałyby to się wiązać z napływem w te rejony uchodźców z Ukrainy po agresji Rosji, a także osób, które udały się na granicę, aby nieść im pomoc.

²⁰ WG do MFiPR z 16.03.2022, VII.053.1.2022.

²¹ WG do KG SG z 22.03.2022 VII.565.1.2022.

²² WG RPO do Prezesa UOKiK z 1.03.2022, V.7224.54.2022.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają informacje o znacznych trudnościach obywateli Ukrainy w sprzedaży hrywien. Sytuacja ta ma bezpośredni wpływ na sytuację ekonomiczną i godność obywateli Ukrainy, którzy w obawie przed wojną szukają schronienia w Polsce. Ze skarg kierowanych do RPO i informacji mediów wynika, że niektóre kantory wymiany walut i banki wstrzymują skup tej waluty. Niektóre podmioty oferują bardzo niekorzystny kurs wymiany, co może być postrzegane jako swego rodzaju lichwa. Dzieje się to mimo publikowania przez NBP średniego kursu wymiany tej waluty na złotówki. Rzecznik Praw Obywatelskich podjął w związku z tym interwencję u premiera i prezesa NBP²³. RPO zwrócił się również o informacje co do współpracy z instytucjami Unii Europejskiej w sprawie wsparcia Polski i innych krajów przyjmujących uchodźców, w celu wypracowania humanitarnych rozwiązań, w tym obejmujących interwencyjny skup hrywiny. W odpowiedzi Prezes NBP zwrócił uwagę na to, że przepisy ustawy prawo dewizowe, na podstawie których działają kantory, nie nakładają na nie żadnych ograniczeń w zakresie ustalania kursów transakcji kupna i sprzedaży walut. A Prezes NBP nie ma przewidzianych prawem możliwości wpływania na wysokość stosowanych w kantorach kursów walut i ich kontroli. Na ostateczny poziom kursu wpływają czynniki ekonomiczno-polityczne, a podmioty go stosujące nie są związane ogłoszoną przez NBP tabelą kursów średnich walut obcych. Poinformowano również, że w związku z ograniczeniem wymienialności hrywiny powstają obiektywne trudności wyznaczenia bieżącego kursu średniego na podstawie kursów rynkowych. Dlatego NBP ogłasza kurs średni hrywiny w wysokości kursu średniego wyliczonego i ogłoszonego w dniu 24 lutego 2022 r. NBP informuje również, że podjął we współpracy z Narodowym Bankiem Ukrainy działania, mające na celu polepszenie sytuacji dotyczącej wymiany hrywiny przez obywateli Ukrainy.

Do RPO wpłynęło wiele pism od obywateli Polski, studiujących medycynę na ukraińskich uczelniach²⁴. Z pism do RPO wynika, że problem ma charakter bardziej ogólny i dotyczy studentów różnych uczelni: Narodowego Uniwersytetu Medycznego w Iwano-Frankiwsku, Państwowego Uniwersytetu Medycznego w Tarnopolu, studentów z Użhorodu oraz Narodowego Uniwersytetu Medycznego im. Daniela Halickiego we Lwowie. Zależy im na umożliwieniu kontynuowania zajęć na polskich uczelniach w ramach studiów stacjonarnych, z uwzględnieniem dotychczasowych osiągnięć z ukraińskich uczelni. Ponadto zgłosili oni problem niemożności uzyskania dokumentów świadczących o przebiegu dotychczasowych studiów w związku z brakiem kontaktu z uczelniami w Ukrainie. Rzecznik poinformował Ministra Edukacji i Nauki o takim problemie studentów. Poprosił o podjęcie stosownych działań.

²³ WG do Premiera i Prezesa NBP z 3.03.2022, V.7106.4.2022.

²⁴ WG RPO do MZ z 28.02.2022, VII.7033.33.2022.

Działania również w zakresie studentów zostały podjęte w nieco innym aspekcie: Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał informacje dotyczące bardzo trudnej sytuacji studentów kształcących się w Ukrainie, którzy uciekając przed agresją Rosji na Ukrainę, chcą dostać się do Polski. Z informacji tych wynika, że na polsko-ukraińskim przejściu granicznym po stronie ukraińskiej studenci nie byli odprawiani i nieustannie odsyłano ich na koniec kolejki²⁵. W konsekwencji studenci, będący obywatelami różnych państw, oczekiwali na odprawę na dworze dzień i noc od dłuższego czasu, cierpiąc z głodu i zimna. Inne niepotwierdzone sygnały wskazywały, że po stronie ukraińskiej ma dochodzić do incydentów o podłożu rasistowskim wobec studentów m.in. z państw Afryki. Niepotwierdzone są też informacje o stosowaniu przez funkcjonariuszy polskiej Straży Granicznej wydłużonych procedur wjazdowych wobec studentów niebędących obywatelami Polski i Ukrainy. RPO poprosił ministra o podjęcie – w porozumieniu ze stroną ukraińską – działań w celu zapewnienia niezbędnej pomocy osobom oczekującym na przejściach granicznych po stronie ukraińskiej, w tym studentom. Z uwagi na niepotwierdzone informacje ws. odmiennego traktowania na przejściach granicznych studentów niebędących obywatelami Polski i Ukrainy, RPO zwrócił się o weryfikację tych doniesień i rozważenie kontaktu w tej sprawie ze stroną ukraińską.

Po uchwaleniu przez Sejm ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, w której m.in. uregulowano warunki, na jakich obywatele Polski studiujący w Ukrainie mogą kontynuować naukę na polskich uczelniach, do RPO wpłynęły kolejne wnioski²⁶. Studenci informują bowiem o kosztach, które będą musieli ponieść, w związku wyrównywaniem różnic programowych. W ustawie zapisano, że opłaty za studia niestacjonarne albo w języku obcym mają być pobierane w wysokości nieprzekraczającej opłat za studia w Ukrainie. Tymczasem polskie uczelnie medyczne chcą obciążać studentów dodatkowymi opłatami z tytułu różnic programowych w wysokości obowiązującej na studiach płatnych w Polsce. Opłaty takie, które w niektórych przypadkach mogą wynieść nawet 10 tys. euro, przewyższają znacznie koszty dotychczas ponoszone przez studentów na uczelniach ukraińskich. Polskie uczelnie wymagają również tłumaczenia przysięgłego dostarczanych dokumentów. Studenci nie negują zasadności tłumaczeń, ale zwracają uwagę na ich bardzo wysoki koszt. Komplet dokumentów potwierdzających przebieg studiów, to w zależności od roku studiów, ok. 100-200 stron. Koszt tłumaczenia takiej dokumentacji może wynieść nawet ponad 10 tys. zł. Kolejną kwestią, na jaką zwracają uwagę studenci, którzy studiowali w Ukrainie, jest wymaganie przez niektóre polskie uczelnie, aby ostatnie dwa lata studiów odbyć w uczelni z Unii Europejskiej. Problem dotyczy studentów ostatnich lat medycyny i stomatologii, którzy zgodnie z programem studiów

²⁵ WG RPO do MSZ i MEiN z 01.03.2022, VII.7033.28.2022.

²⁶ WG do MZ z 17.03.2022, VII.7033.54.2022.

obowiązującym w ukraińskich uczelniach planowo kończyliby studia w ciągu najbliższych kilku miesięcy, a nawet kilku tygodni. Taka sytuacja wiąże się zarówno z dużymi kosztami, 2-letnim opóźnieniem, jak i koniecznością zmiany planów życiowych w związku z opóźnieniem zakończenia studiów. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił marszałek Sejmu Elżbiecie Witek uwagi do projektu zmiany prawa w tym zakresie. Poprosił o ich uwzględnienie w toku procesu legislacyjnego (o czym napisał również do przewodniczącego sejmowej Komisji Zdrowia)²⁷.

Kolejne skargi studentów – obywateli Polski, którzy studiują w Ukrainie, dotyczyły obowiązku okazania funkcjonariuszowi Straży Granicznej negatywnego wyniku testu diagnostycznego wykonanego przed przekroczeniem granicy²⁸. Zgodnie z § 2a ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, do 28 lutego 2022 r. osoba przekraczająca granicę RP – stanowiącą granicę zewnętrzną w rozumieniu kodeksu granicznego Schengen – jest obowiązana okazać funkcjonariuszowi Straży Granicznej negatywny wynik testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2 w języku polskim albo w języku angielskim, wykonanego przed przekroczeniem granicy w okresie 24 godzin. Z obowiązku tego zwolnione są wskazane w rozporządzeniu grupy, w tym uczniowie pobierający naukę w Polsce lub w państwie sąsiadującym i ich opiekunowie. Z obowiązku wykonania testu nie zostali jednak zwolnieni studenci studiów wyższych kształcących się m.in. na Ukrainie, którzy wracają ze studiów. Brak wykonania przez nich testu powoduje konieczność odbycia kwarantanny wjazdowej, mimo że zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 9 rozporządzenia z kwarantanny tej zwolnieni są m.in. studenci kształcący się w Polsce lub, w przypadku obywateli RP – w innych państwach.

W ocenie skarżących różnicowanie zasad wjazdu do Polski uczniów i studentów nie znajduje uzasadnienia. Zarówno studenci, jak i uczniowie pobierają naukę poza granicami kraju, ich podróże między miejscem kształcenia a miejscem zamieszkania nie mają charakteru turystycznego, a w przypadku studentów bywają związane z koniecznością odbycia praktyk studenckich. Podstawowym problemem jest to, że w § 2a ust. 1 rozporządzenia zobowiązujący do okazania negatywnego wyniku testu ma charakter samoistny. Został on bowiem wydany bez upoważnienia ustawowego oraz jest sprzeczny z normami ustawowymi. Rozporządzenie to wydano na podstawie art. 46a i art. 46b pkt 1-6 i 8-13 ustawy z 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Żaden przepis ustawy nie zawiera umocowania dla Rady Ministrów do uregulowania w rozporządzeniu materii udostępniania SG wyników testów diagnostycznych. Minister spraw zagranicznych wskazał, że wszystkie przepisy odnoszące się do uczniów i studentów pobierających naukę w Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich opiekunów, którzy przekraczają granicę wraz z uczniami w celu umożliwienia tej nauki, miały za zadanie ułatwienie prze-

²⁷ WG do Marszałka Sejmu z 22.03.2022, V.7010.62.2022.

²⁸ WG do MZ z dnia 16.03.2022, VII.7033.13.2022.

kraczenia granicy takim osobom, o ile nadrzędnym celem znalezienia się na terytorium RP było właśnie umożliwienie nauki, a nie powrót z zagranicy do miejsca swojego stałego zamieszkania. Dlatego też nie można podzielić argumentu o niesprawiedliwym różnicowaniu studentów polskich i zagranicznych. Oczywiście z uwagi na agresję zbrojną Rosji na terytorium Ukrainy osoby przekraczające granicę ukraińsko-polską zwolnione są z obowiązku wykonywania testu i odbywania kwarantanny wjazdowej²⁹.

Inne, niepokojące sygnały napływające we wnioskach do RPO, wskazują, że ustawa z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy nie gwarantuje wsparcia wszystkim obywatelom tego napadniętego przez Rosję państwa. Dotyczy to tak istotnych obszarów jak dostęp do świadczeń zdrowotnych ze środków publicznych w przypadku zagrożenia zdrowia i życia. Pominięto bowiem obywateli Ukrainy, którzy przybyli do Polski przed 24 lutego 2022 r. Zasadne jest wprowadzenie stosownych zmian w ustawie, aby objąć nią również takie osoby. Znajdują się bowiem w takiej samej sytuacji jak obywatele Ukrainy, którzy przybyli do Polski po 24 lutego. A bez zmiany przepisów takie osoby pozostają poza systemem pomocowym. RPO z aprobatą przyjął objęcie przepisami ustawy także tych osób, które przybyły do Polski z Ukrainy nie bezpośrednio, ale przekroczyły np. granicę ukraińsko-mołdawską i następnie udały się do Polski.

SPRAWY INDYWIDUALNE

W badanym okresie – od 24 lutego do 24 marca – do Biura Rzecznika wpłynęło w postaci elektronicznej 268 wniosków w sprawach indywidualnych. Z samego początku najczęstsze problemy dotyczyły uciekających przed wojną cudzoziemców – kobiet, mężczyzn i dzieci – posiadających inne niż ukraińskie obywatelstwo, którzy mieszkali, studiowali i pracowali w Ukrainie. Wiele spośród tych osób stało się na granicy bez paszportów, czasem posiadały one jedynie zdjęcia wydawanych im przez Ukrainę dokumentów czy nawet samych legitymacji studenckich. Byli to w większości obywatele państw afrykańskich (m.in. Kongo, Nigerii czy Kamerunu), i takich krajów jak Pakistan, Indie czy Turcja. Oczekiwali oni w bardzo trudnych warunkach, nawet po kilkanaście godzin, na weryfikację tożsamości i decyzję co do przepuszczenia ich przez granicę RP. Wcześniej osoby te kilka dni czekały na odprawę po ukraińskiej stronie granicy.

Istotnym problemem okazał się również brak dostępu do informacji o warunkach wjazdu do Polski oraz legalizacji pobytu. Wiele maili zawierało dosłownie 2 słowa: status uchodźcy, ochrona tymczasowa. Wiele osób otrzymało zgodę na wjazd na terytorium RP na 15 dni na podstawie art. 32 ustawy o cudzoziemcach. O ile do dnia podjęcia przez Radę UE decyzji o objęciu obywateli Ukrainy, członków ich rodzin i niektórych innych grup cudzoziemców (np. bezpaństwowców i obywa-

²⁹ Odpowiedź MZ z dnia 22.03.2022.

teli innych państw, którzy mieszkali w Ukrainie na podstawie zezwoleń na pobyt stały) ochroną czasową stosowanie ww. przepisu było oczywiste, o tyle po wejściu w życie decyzji Rady nie było takiej potrzeby. W dniu 4 marca 2022 r. Rada (UE) wydała decyzję wykonawczą 2022/382 stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującą wprowadzeniem tymczasowej ochrony. Wskutek tej decyzji szeroki katalog osób uciekających z Ukrainy został objęty czasową ochroną bez konieczności dodatkowych procedur. Ochrona ta gwarantuje im m.in. prawo poruszania się po UE i zakwaterowania oraz dostęp do rynku pracy i opieki zdrowotnej.

Z czasem we wnioskach indywidualnych zaczęły się pojawiać krótkie prośby o pomoc: w uzyskaniu świadczeń finansowych, w wypełnieniu dokumentów koniecznych do nadania nr PESEL i dostępu do konta bankowego, znalezieniu kwatery, bezpłatnego transportu, pracy, opieki medycznej, kontynuowaniu studiów czy szkoły dla dziecka. To one w zasadzie w drugiej połowie marca stanowiły przeważającą większość napływających spraw ze strony uchodźców.

Wśród tych, powtarzających się w zasadzie spraw, zdarzały się wnioski znacznie odbiegające treścią, jak np. wykluczenie z maratonu zawodników z Rosji i Białorusi czy problem kobiet – matek surogatek, które w związku z trwającą wojną w Ukrainie przyjeżdżają do Polski i urodzą w Polsce dzieci, których rodzicami są heteroseksualne małżeństwa z różnych państw świata (przede wszystkim Europy), a które to pary zawarły z ww. kobietami legalne w świetle prawa ukraińskiego umowy o macierzyństwo zastępcze³⁰. Surogacja jest w Ukrainie legalna tylko dla par różnej płci. Mając na uwadze, że ich rodzice (*intended parents*) są parami z innych państw, kluczowe z punktu widzenia zasady dobra dziecka jest zagwarantowanie, że będą oni mieli możliwość wyjazdu z dzieckiem do swojego kraju pochodzenia.

***

Rozumienie, czym są prawa człowieka i kto dokonuje brutalnego ich pogwałcenia, diametralnie się różni³¹. W ten sposób Rzecznik Praw Obywatelskich określił relacje pomiędzy realizacją podstawowych swobód obywatelskich na terytorium Polski i Rosji. Rzecznik Praw Obywatelskich w swoich wystąpieniach zwraca uwagę, że Federacja Rosyjska rozpoczęła wojnę napastniczą z Ukrainą, a działania rosyjskich sił zbrojnych stanowią akt agresji przeciwko suwerenności, integralności terytorialnej i niezależności politycznej Ukrainy. Podkreśla, że w wyniku wojny prowadzonej na terytorium Ukrainy przez Federację Rosyjską również do Polski przybywają uchodźcy z Ukrainy, a schronienie na terytorium Polski znalazło dotychczas około 2,5 miliona osób uciekających przed wojną.

³⁰ Sprawa XI.816.7.2022.

³¹ List RPO Marcina Wiącka do komisarzy ds. praw człowieka w Federacji Rosyjskiej Tatiany Moskalikowej z dnia 5.05.2022.

Z tego powodu pierwszy miesiąc konfliktu zbrojnego był znamienny w sensie zabezpieczania podstawowych potrzeb osób, które niejednokrotnie nawet bez rzeczy osobistych uciekały z okupowanych i ostrzeliwanych terytoriów Ukrainy. Zarówno wnioski indywidualne, jak i wystąpienia generalne zawierały prośby o pomoc w realizacji podstawowych potrzeb, jak wyżywienie, zakwaterowanie, pomoc medyczna, wsparcie finansowe, czy w dalszej kolejności znalezienie pracy czy szkoły. Można przypuszczać, że ten stan rzeczy będzie powoli się wygaszać, zakładając, że konflikt również nie będzie eskalował. Nie można natomiast wykluczyć wzrostu wpływu innych skarg, związanych z zamiarem stałego osiedlenia się na terytorium Polski przez określoną część uchodźców. Prawdopodobnie nie będą się one znacząco różnić od skarg obywateli polskich składanych do Rzecznika i dotyczyć będą tych samych zagadnień życia codziennego, jak np. warunki pracy, ochrona zdrowia, dostęp do organów sądowych oraz wiele innych rodzajów naruszeń praw obywatelskich.

Rzecznik Praw Obywatelskich realizuje swoje zadania w zakresie wsparcia osób poszukujących w Polsce schronienia przed wojną. Jednocześnie podkreśla, że podstawowym warunkiem zażegnania obecnego kryzysu humanitarnego jest zaprzestanie prowadzenia wojny napastniczej przez Federację Rosyjską, co umożliwi powrót uchodźców do swoich miejsc zamieszkania.

Bibliografia

Safjan M., Bosek L. (red.), *Art. 208 Konstytucja RP*, Warszawa 2016.

Trociuk S., *Komentarz do ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich*, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2014.

Zieliński A., *Rola Rzecznika Praw Obywatelskich w realizacji przepisów konstytucji*, [w:] *Konstytucja i władza we współczesnym świecie. Doktryna – prawo – praktyka*, red. M. Kruk, J. Trzciński, J. Wawrzyniak, Warszawa 2002.